

Marek Cybulski
Uniwersytet Gdański

O NOWEJ KOŁĘDZIE KASZUBSKIEJ FRANCISZKA SĘDZICKIEGO

Oto tekst *Nowej kolędy kaszubskiej*¹:

Pòbiezelë do Betlejem – Kaszëbi.
A janielszczë przëgriwałë jim trąbë.
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

Pitają sã bòszcich chórów, co za dzyw to je,
ze na niebie w nocë gwíôzda – zorzô jasnije.
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

Òdpówiódô janiól jasny: „Nieslëchóny cud!
Bò to Pón Bóg na swiat zeszedł miedzë prosti lud.”
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

Z czësti Pannë narodzony – kòlibką Mù żłób.
Òddôjta Mù tész pòkłonë, klãknita ù stóp.
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

Pòwitô tam Józef stôri – Złóžta Jemù dôr,
Bóg ùwolni za to waju òd pieczelnëch kôr.
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

Na to Pioter jemù prawi: „Czësti dlô nas zwësk.
Jeno czemù to ù Żédów taczci cédów blësk?
Hej, hej! Kòlãda, kòlãda, kòlãda.

---

¹ F. Sędzicki, *Utwory kaszubskie*, oprac. i przypisy M. Cybulski, wstęp M. Cybulski, J. Schodzińska, D. Kalinowski, Gdańsk 2014, Biblioteka Pisarzy Kaszubskich, t. 9, s. 438–440. Analizowany w niniejszym artykule utwór przyjmuję w wersji zestandaryzowanej, ponieważ nie interesują mnie w niniejszym tekście szczegóły języka pisarza i pierwotna postać graficzna tekstu, lecz słownictwo i obraz świata wykreowany w utworze.

Tec ti Jegò òszachrëją – Czë to tedë dzyw,
že chòc Bóg ù Żédów biédny – Znò jich, co le żyw.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Że téz Józef to, starëszek, nie rozwôził wprzód.
Nie zawitòł w nasze bòrë abò nad nasz sztrąd.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Jeno czej sã tak ju stało, cëż pòradzym më...
Zabierzemë, co le mómë: dostaczi i ... łzë.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Janiól na to: „To le biòjta, Bóg sòm wszëtkò wié. –
Żédów spiorą jesz Arabi i w Niemcach jim zle.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Le jich w Pòlsce rozczeczkelë, że jaż prawie wstid...
Pòlòch z biédë ledwie zypie, a panã je Żid.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Na to Jakùsz: „To le biòjma, wiara, stądka w pād!
A pò drodze zaspiewòjma i stòwma sã w rząd.”
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Na to Jakùsz slépia mruzi: „Pò co taczi zbëtk?
Tegò swiatła niepòtrzebnie? – Czëk bë òslepł wnetk.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Bò czej Dzeckò taczé biédné, lepi skrómnic to
– më sã drodżi domacómë – a dac Dzeckù co.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Kaszëba mò slépia dobré, a jesz lepszi cnik,
czej bez sétmë desek pòznò leż, gałgana w mig.”
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

„To gòdanié bütën szëkù” – Kùba na to w głos.
Przë janiele nie przëstoji – Chùchni lepi w mróz.”
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Ale jinszi ju rëszają i spiëwają w chòr,
że jaż zwierze biegną z knieji, rozlégò sã bór.
Hej, hej! Kòlāda, kòlāda, kòlāda.

Witôjże nóm, Christe Jezu, më, kaszëbsczi lud,
pòklón Tobie òddôwómë za Twój wiôldzi cud.
Hej, hej! Kòlâda, kòlâda, kòlâda.

Pòbłogòsłòw kròj kaszëbsczi – całi pòlsczi kròj.
A i nóm tam w gduńszcim miesce mòc swą, pòkój dôj.
Hej, hej! Kòlâda, kòlâda, kòlâda.

Nas òd pòlsczi wiarë, mòwë nicht nie zdołò zwiesc.
W ni tej Tobie wcyg spiéwómë: Chwała Cë i czesc!
Gloria, gloria, gloria in excelsis Deo!

Autorem wiersza jest kaszubski pisarz i publicysta Franciszek Sędzicki (1882–1957). Twórca urodził się w Rotembarku niedaleko Kościerzyny, na południowych Kaszubach i w swej twórczości posługiwał się nie tylko polszczyzną, lecz również kaszubskim dialektem zaborskim używanym w jego rodzinnych stronach. Nazwisko pisarza pojawia się w opracowaniach historii literatury kaszubskiej obok nazwisk innych członków Towarzystwa Młodokaszubów: Aleksandra Majkowskiego (1876–1938), Jana Karnowskiego (1886–1939) i Leona Heykego (1886–1939), choć poeta z Rotembarku uchodzi za najmniej wśród nich utalentowanego². Współcześni często krytykowali jego utwory. Na przykład Aleksander Majkowski w recenzji tomiku wierszy Sędzickiego *Dumki z kaszubskich pól* pisał, że jest to „proste pogorszenie poezji Kochanowskiego”³, a Jan Karnowski wyraził opinię, że w swej twórczości Sędzicki „nie przedarł się do oryginalności ani w koncepcji, ani w formie”⁴. Także Leon Roppel, wydawca twórczości Sędzickiego po drugiej wojnie światowej, o jego wierszach pisał, że „forma ich pozostawiała wiele do życzenia”⁵. Poeci tworzący tzw. trójęc młodokaszubów odebrali jednak staranne wykształcenie na niemieckich uniwersytetach (w Gryfii, Monachium, Fryburgu oraz Wrocławiu) i pracowali w prestiżowych zawodach: Majkowski był lekarzem⁶,

² Por. np. opinię A. Bukowskiego: „Najmniej stosunkowo talentu i oryginalności wykazywał czwarty z poetów młodokaszubskich, Franciszek Sędzicki” (A. Bukowski, *Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej*, Poznań 1950, s. 215).

³ Cyt. za: J. Borzyszkowski, *Aleksander Majkowski (1876–1938). Biografia historyczna*, Gdańsk – Wejherowo 2002, s. 313.

⁴ J. Karnowski, *Muza kaszubska powojenna*, „Mestwin” 1925, nr 1, za: A. Bukowski, dz. cyt., s. 336.

⁵ L. Roppel, *Słowo wstępne*, w: F. Sędzicki, *Jestem Kaszubą. Wybór utworów*, Warszawa 1956, s. 12.

⁶ Zob. J. Borzyszkowski, dz. cyt.

Karnowski – adwokatem⁷, Heyke – księdzem⁸, natomiast Sędzicki ze względu na trudności materialne nie zdobył nawet średniego wykształcenia, ale tylko „drogą samoedukacji zdobywał dalszą wiedzę”⁹.

Oprócz wierszy i poematów poetyckich, najczęściej kreujących ludową wizję świata¹⁰, pozostawił Franciszek Sędzicki po sobie teksty publicystyczne, pracował bowiem przez znaczną część swego długiego życia jako dziennikarz wielu pomorskich czasopism. W okresie zaboru niemieckiego drukował m.in. w „Gryfie”, „Gazecie Grudziądzkiej”, „Dzienniku Starogardzkim”, „Gazecie Pomorskiej” i „Słowie Pomorskim”, w związku z czym często zmieniał miejsca zamieszkania¹¹. Znaczną część swego życia aż po jego kres spędził jednak pisarz w Gdańsku. W okresie międzywojennym był działaczem tutejszej Polonii, związanym z obozem politycznym endecji, działał w Gminie Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku, pisał w tutejszej prasie polonijnej¹². Niejednokrotnie uczestniczył w sporach ideowych wśród gdańskich Polaków, narażając się nieraz na krytykę zwolenników endecji (choć sam był z przekonania endekiem) i spotykając się z zarzutem szerzenia separatyzmu¹³. Po drugiej wojnie światowej, podczas której udało mu się „uniknąć aresztowania, musiał się jednak stale ukrywać”¹⁴, pisarz do przejścia na emeryturę pracował w Bibliotece Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk¹⁵.

Omawiana kołoda opublikowana została w okresie bożonarodzeniowym jako zakończenie felietonu *Jakùsz Gòdka kòlãdëje* z cyklu *Z niwy kaszubskiej*, zamieszczonego w nr 14 z r. 1937 „Straży Gdańskiej”. Był to periodyk, w którym Sędzicki pisywał w latach trzydziestych XX wieku po zjednoczeniu Gminy Polskiej ze Związkiem Polaków w Gdańsku. Utwór napisany został na wzór

⁷ C. Obracht-Prondzyński, *Jan Karnowski (1886–1939) – pisarz, polityk i kaszubsko-pomorski działacz regionalny*, Gdańsk 1999.

⁸ S. Janke, *Poeta z kaszubskiej nocy. Życie i twórczość ks. dr. Leona Heykego (1885–1939)*, Wejherowo 1998.

⁹ J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki (1882–1957) – działacz narodowy, regionalista i poeta kaszubski*, Gdańsk – Wejherowo 2003, s. 9.

¹⁰ Por. np. M. Cybulski, *Motywy religijne w poematach Franciszka Sędzickiego Gòdka ò Janusza Skwierkù i Jòchim Czwaruch*, „Język – Szkoła – Religia”, R. X, nr 1, Pelplin 2015, s. 54–62.

¹¹ O szczególnej roli dziennikarza polskiego w zaborze niemieckim zob. J. Schodzińska, dz. cyt., s. 31.

¹² Zob. J. Schodzińska, dz. cyt. oraz D. Kalinowski, *Autobiografizm i publicystyka. Miłować i chwalić. Kaszubskojęzyczna twórczość Franciszka Sędzickiego*, w: F. Sędzicki, *Utwory kaszubskie*, oprac. i przypisy M. Cybulski, wstęp M. Cybulski, J. Schodzińska, D. Kalinowski, Gdańsk 2014, Biblioteka Pisarzy Kaszubskich, t. 9, s. 35–39.

¹³ Zob. J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki jako działacz Gminy Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku*, „Acta Cassubiana”, t. 1, Gdańsk 1999, s. 33–48.

¹⁴ Zob. J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki...*, dz. cyt., s. 218.

¹⁵ J. Borzyszkowski, *Franciszek Sędzicki a Biblioteka Gdańska PAN*, „Pomerania”, 1996, nr 9, s. 53–55.

znanej polskiej kolędy *Przybieżeli do Betlejem pasterze*, z tą różnicą, że u Sędzickiego występuje wers *Pòbieżelë do Betlejem Kaszëbi*. Dziewiętnaście z dwudziestu trójwersowych zwrotek wiersza kończy się refrenem: *Hej, hej, kòlãda, kòlãda, kòlãda*, a całość wieńczy łacińska formuła stosowana w kolędach i w hymnie śpiewanym podczas uroczystych mszy świętych: *Gloria, gloria, gloria in excelsis Deo!*

Według analizowanego tekstu Jezus narodził się w realiach podobnych do przedstawionych w ewangeliach i – za ich wzorem – w polskich kolędach: z *czësti Pannë narodzony; kòlibką Mù żłob*, przy Dzieciątku czuwa *Józef stòri*, a zjawisku narodzin Zbawcy towarzyszą aniołowie oraz niezwykle zjawiska meteorologiczne: *na niebie w nocë gwiónzda – zorzò jasnijeje*. Przybywający Kaszubi, którym *janielsczë przëgrìwalë... trąbë*, prowadzą dialog z aniołem. Na pytanie: *co za dzyw to je, / że na niebie w nocë gwiónzda – zorzò jasnijeje*, uzyskują odpowiedź: *Nieslëchóny cud! / Bò to Pón Bóg na swiat zeszedł miedzë prosti lud*. Następnie wysłannik niebios informuje, że nadchodzących do nowonarodzonego Jezusa Kaszubów *pòwitò tam Józef stòri*, i zwraca się do nich z apelem: *Òddòjta Mù tész pòktonë, klãknita ù stóp*. Zachęca również przybyłych: *Złòzta Jemù dór*, zapewniając, iż spotka ich za to nagroda, ponieważ *Bóg ùwolni za to waju òd pieczelnëch kòr*. Jeden z Kaszubów, Pioter, przekonuje, że narodzenie Jezusa to *Czësti dlò nas zwësk*. W słowach tych ujawnia się figura handlu między człowiekiem a Bogiem, nieobca innym tekstem religijnym o proveniencji ludowej¹⁶. Pioter zapytuje ze zdziwieniem: *Jeno czemù to ù Żédów taczì cëdów blësk?*, Żydzi bowiem tylko *Jegò òszachrëjã*. Nie dziwi więc fakt, że *Bóg ù Żédów biédny*, przeciwieństwo *Znò jich, co le żyw*, wobec czego ogół ludzi na świecie ma o przedstawicielach narodu wybranego nie najlepsze zdanie. Kaszubi nie mogą zatem wyjść z zadziwienia, że *tész Józef to, starëszek, nie rozwòził wprzód i Nie zawitòł w nasze bòrë abò nad nasz sztrąd*. Obarcza się więc winą za narodzenie Jezusa wśród Żydów sędziwy wiek świętego Józefa, który nie przewidział nadchodzących problemów. W tej sytuacji Kaszubi, choć bardzo by chcieli, nie są w stanie nic zrobić (*cëż pòradzòm më*), i skoro tak już się stało, mogą tylko zadeklarować: *Zabierzemë, co le mómë: dostateczì i ... lzë*, bo przecież życie też ich nie rozpieszcza, co jest odzwierciedleniem niełatwej sytuacji politycznej Polaków w opanowanym przez hitlerowców Wolnym Mieście Gdańsku¹⁷.

¹⁶ Por. np. M. Cybulski, *Motywy religijne...*, dz. cyt.

¹⁷ Por. opis realiów życia Polaków w ówczesnym Wolnym Mieście Gdańsku w innych felietonach Sędzickiego wydrukowanych w wymienionym tomie BPK z cyklu *Jakùsz Gòdka prawi* oraz *Perorë Jakùsza Gòdci*. Autor krytykuje w nich uleganie przez gdańskich Polaków presji germanizacyjnej, co się przejawia np. w poddawaniu się niemieckiej propagandzie, w posyłaniu dzieci do niemieckich szkół, w udziale w zabawach organizowanych przez niemieckie organizacje itp. Sędzicki poddaje też krytyce klótlliwość, brak konsolidacji, nieumiejętność zawierania kompromisów.

Anioł informuje też przybywających o tym (tu powołuje się na współczesne Sędzickiemu realia polityczne), że ponieważ *Bóg sòm wszëtkò wié, Żëdów spiorą jesz Arabi* (o narodzinach ideologii syjonistycznej i konfliktach na Bliskim Wschodzie), *a i w Niemcach jim zle* (o prześladowaniu Żydów przez hitlerowców), wskazując, że jedynie *jich w Pòlsce rozczeczkelë*, że *jaż prawie wstid*, a zatem w konsekwencji *Pòlòch z biédë ledwie zypie, a panã je Żid*. Według Sędzickiego zatem walka przeciw Żydom stawała się właściwie koniecznością, a Polacy powinni się nawet wstydić tego, że nie radzą sobie z Żydami jak robią to inne nacje (tu wymieniono Niemców). Mowa tu o przewadze ekonomicznej Żydów wobec Polaków w Polsce, co wielu raziło, w związku z tym Sędzicki postulował konieczność walki „wobec narastającej konkurencji niemieckiej czy żydowskiej”¹⁸. Na to wszystko Jakùsz sugeruje swym współziomkom: *To le bi-òjma, wiara, stądka w pãd!* oraz: *A pò drodze zaspiewòjma i stòwma sã w rząd*.

Przy Dzieciątku rozgorzała dyskusja przybyłych. Kaszubi są ludem niezwykle konkretnym i praktycznym, zatem ich przedstawiciel, Jakùsz, krytykuje nadmierne oświetlenie (*slépia mrużi, Tegò swiatła niepòtrzebnie*), tak że *Człek bë óslepl wnetk*. Twierdzi, że pielgrzymi mogą przecież trafić, kierując się tylko dotykem (*më sã drodzi domacómë*). Tekst sugeruje poczynienie w tym zakresie oszczędności (*skrómnic to*), pieniądze zaś lepiej, *czej Dzeckò taczé biédné*, przeznaczyć na potrzeby małego Jezusa (*dac Dzeckù co*). Mają przy tym Kaszubi oczy szeroko otwarte i są w stanie w każdej sytuacji wykryć wszelki fałsz i niepotrzebną ostentację (*Kaszëba mò slépia dobré, a jesz lepsi cnik, / czej bez sétmë desek pòznò leż, gałgana w mig*). Inny z przybyłych Kaszubów, Kuba, zauważa jednak, że *To gòdanié büten szëkù i Przë janiele nie przëstoi*, bierze zatem pod uwagę również konieczność oddania czci Bożemu Dziecięcium, a także zasady dobrego wychowania, krytykując przesadną w tej sytuacji oszczędność.

Do wymienionych wyżej bohaterów dołączają następnie pozostali Kaszubi (*jinszi ju rëszają i spiëwają w chór*). W oddawaniu czci Dzieciątku pomaga również cała przyroda (*że jaż zwierze biegną z knieji, rozlégò sã bór*), a zatem wszyscy przedstawiciele nadmorskiego ludu deklarują: *më, kaszëbszczi lud, / pòklón Tobie oddòwómë za Twój wiòldzi cud*. W końcowych strofach przybyli Kaszubi zaręczają Jezusowi: *Witòjże nóm, Christe Jezu, më, kaszëbszczi lud, / pòklón Tobie oddòwómë za Twój wiòldzi cud*, prosząc jednocześnie Boga o błogostawieństwo dla Kaszub i całej Polski (*Pòbłogòstów krój kaszëbszczi – cali pòlszczi krój*), w tym również dla siebie. Polskich gdańszczan proszą o siłę i moc w niełatwej sytuacji (*A i nóm tam w gduńszcim miescie mòc swą, pòkój dój*), zapewniając, że *Nas òd pòlszczi wiarë, mòwë nicht nie zdołò zwiesc*, łącząc zatem ze sobą konieczność zachowania tradycji katolickiej z trwaniem przy polskości.

¹⁸ J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki jako działacz...*, dz. cyt., s. 35.

Tworzywem kolędy Franciszka Sędzickiego, jak również pozostałych jego utworów kaszubskich, jest dialekt zaborski języka kaszubskiego¹⁹, najbardziej spośród dialektów kaszubskich zbliżony do języka polskiego. Rzeczowniki użyte przez poetę nazywają postaci religijne (*Bóg, Christus, Jezus, Józef, janiól*), także w znaczeniu uogólniającym (*Dzeckò* jako mały Jezus), oraz zjawiska religijne (*cud*), wskazują też na realia i właściwości charakterystyczne dla okresu bożonarodzeniowego (*kòlāda, kòlibka, źłób*). Nazwy własne przywołują przede wszystkim bliskowschodnie realia geograficzne (*Betlejem, Žėdžė*) oraz realia europejskie (np. *Niemcė*), ponadto imiona Kaszubów (*Jakusz, Kùba, Pioter*). Kolęda zawiera także apelatiwa charakteryzujące kaszubski krajobraz (*bòrė, sźrād*) oraz zjawiska astronomiczne towarzyszące Bożemu Narodzeniu (*gwiòzda – zorzò*). Przymiotniki w tekście kolędy określają cechy charakterystyczne dla religijnej sfery życia (*swiāti, janielszi*) i oddają trudną sytuację małego Jezusa (*biédny*). Natomiast czasowniki i zwroty frazeologiczne wskazują na czynności należne Bogu jako Przedmiotowi czci (*klāknąc, spiewac, óddac pòkłonė, óddac czesc, zložėc dór*) oraz wskazują na gotowość służby Nowonarodzonemu (*stawic sã*). Podkreślają ponadto ekspresję, gdy wskazują na przesadną troskę o oszczędzanie przy Dzieciątku (*bėc bűten szėki²⁰*) oraz podkreślają negatywny stosunek Żydów wobec Jezusa (*Tec ti Jegò ószchrėjq*). Informują także o zbyt pobłażliwym odnoszeniu się Polaków do przedstawicieli narodu wybranego (*Le jich w Pòlsce rozczeczkelė²¹, że jaż prawie²² wstid...*), tak że w konsekwencji Polacy nie czują się panami w swym kraju (*Pòlòch z biėdė ledwie zypie, a panã je Žid*).

W *Nowej kolėdzie kaszubskiej*, napisanej w okresie bożonarodzeniowym i odwołującej się – jak wszystkie tego typu utwory – do ewangelicznego opisu narodzin Jezusa, Franciszek Sędzicki ukazał również współczesne sobie realia. Idea przybliżania faktu narodzenia Jezusa do warunków współczesności znana była i jest we wszystkich epokach chrześcijańskich, np. z grotty w Betlejem, gdzie narodził się Pan, czyniono stajnię, a postaci Maryi i świętych ubierano w stroje, jakie noszono w epoce powstania utworu. Takie przybliżanie realiów betlejemskich do polskich występuje również w polskich kolędach opartych na motywach ludowych. Także w kolędzie Franciszka Sędzickiego znajdujemy nawiązania do

¹⁹ Zob. M. Cybulski, *Język utworów Franciszka Sędzickiego i zasady jego standaryzacji...*, dz. cyt.

²⁰ Zob. *To je bűten szėki* ‘okrzyki wyrażające zdziwienie lub zgrozę’ (S I 96). Tak Kuba określa przesadną według siebie troskę o oszczędzanie przy źłóbku Jezusa, co według niego *Przė janielle nie przėstoji*.

²¹ Zob. *czaczkowac sã* ‘zachowywać się jak dziecko’ (S I 143). A zatem pisarz w duchu paternalistycznym porównuje przedstawicieli narodu żydowskiego do rozpuszczonych, niesformnych dzieci, a Polaków – do rodziców, którzy zbytnim pobłażaniem źle wychowali dzieci i w ten sposób zaszkośli sobie.

²² Por. użyte tu znaczenie słowa *prawie* ‘właśnie, akurat, w danej chwili’, funkcjonujące w dzisiejszej kaszubszczyźnie (zob. S IV 162) i w dawnej polszczyźnie.

codziennej rzeczywistości autora. Oprócz ludowej wizji narodzin Jezusa, niezadkiej przecież w polskich kołodach, i obrazu odwiedzających Go Kaszubów znajdujemy w tekście utworu Sędzickiego odzwierciedlenie współczesnych problemów gdańskich Kaszubów, a więc nawiązanie do niełatwej sytuacji Polaków w obcym narodowościowo Wolnym Mieście Gdańsku, w latach trzydziestych XX wieku opanowanym przez hitlerowców. W interpretacji tych problemów pisarz ujawnia się jako zwolennik endecji oraz antysemita. Twórca z Rotembarku bronił też polskiego rzemiosła przed konkurencją niemiecką i żydowską. „Związany z ideologią narodowej demokracji, realizował w swej działalności społecznej i politycznej hasło *Polak do Polaka*”²³.

Skrót

S – B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. 1–7, Wrocław 1967–1976. Cyfra rzymska oznacza tom, natomiast cyfra arabska – stronę.

Bibliografia

Borzyszkowski J., *Aleksander Majkowski (1876–1938). Biografia historyczna*, Gdańsk – Wejherowo 2002.

Borzyszkowski J., *Franciszek Sędzicki a Biblioteka Gdańska PAN*, „Pomerania”, 1996, nr 9, s. 53–55.

Bukowski A., *Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej*, Poznań 1950.

Cybulski M., *Język utworów Franciszka Sędzickiego i zasady jego standaryzacji*, w: F. Sędzicki, *Utwory kaszubskie...*, s. XCV–CIX.

Cybulski M., *Motywy religijne w poematach Franciszka Sędzickiego* Gôdka ò Januszu Skwierkù i Jôchim Czwaruch, „Język – Szkoła – Religia”, R. X, nr 1, Pelplin 2015, s. 54–62.

Cybulski M., *Standaryzacja języka kaszubskiego w przygotowywanym wydaniu tekstów Franciszka Sędzickiego*, w: *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, t. 19: *Językowa przeszłość i współczesność Mazowska i Podlasia*, red. H. Sędziak, D. Czyż, Łomża 2015, s. 47–57.

Janke S., *Poeta z kaszubskiej nocy. Życie i twórczość ks. dr. Leona Heykego (1885–1939)*, Wejherowo 1998.

Kalinowski D., *Autobiografizm i publicystyka. Miłować i chwalić. Kaszubskojęzyczna twórczość Franciszka Sędzickiego*, w: F. Sędzicki, *Utwory kaszubskie*,

²³ J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki jako działacz...*, dz. cyt., s. 36.

oprac. i przypisy M. Cybulski, wstęp M. Cybulski, J. Schodzińska, D. Kalinowski, Gdańsk 2014, Biblioteka Pisarzy Kaszubskich, t. 9, s. 35–39.

Karnowski J., *Muza kaszubska powojenna*, „Mestwin” 1925, nr 1.

Obracht-Prondzyński C., *Jan Karnowski (1886–1939) – pisarz, polityk i kaszubsko-pomorski działacz regionalny*, Gdańsk 1999.

Roppel L., *Słowo wstępne*, w: F. Sędzicki, *Jestem Kaszubą. Wybór utworów*, Warszawa 1956.

Schodzińska J., *Franciszek Sędzicki (1882–1957) – działacz narodowy, regionalista i poeta kaszubski*, Gdańsk–Wejherowo 2003, s. 9.

Schodzińska J., *Franciszek Sędzicki jako działacz Gminy Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku*, „Acta Cassubiana”, t. 1, Gdańsk 1999, s. 33–48.

Sędzicki F., *Utwory kaszubskie*, oprac. i przypisy M. Cybulski, wstęp M. Cybulski, J. Schodzińska, D. Kalinowski, Gdańsk 2014, Biblioteka Pisarzy Kaszubskich, t. 9.

Treder J., *Normalizacja języka w reedycjach dzieł literatury kaszubskiej (na marginesie nowego wydania dramatów Bernarda Sychty)*, „Acta Cassubiana” XII, 2010, s. 163–174.

Streszczenie

O Nowej kołodzie kaszubskiej Franciszka Sędzickiego

W *Nowej kołodzie kaszubskiej*, opublikowanej w r. 1937 w „Straży Gdańskiej”, periodyku Polonii Wolnego Miasta Gdańska, Franciszek Sędzicki (1882–1957), poeta i publicysta kaszubski, członek grupy literackiej młodokaszubów, kreuje ludową wizję świata. Według utworu napisanego na wzór kołody „Przybieżeli do Betlejem pasterze” Zbawicielowi składają hołd Kaszubi. W utworze przejawia się antysemityzm autora i jego przekonania endeckie.

Summary

On Nowa kołoda kaszubska (New Kashubian Carol) by Franciszek Sędzicki

In *Nowa kołoda kaszubska (New Kashubian Carol)* published in 1937 by “Straż Gdańska”, a periodical of Polish community from the Free City of Danzig, Franciszek Sędzicki (1882–1957), a Kashubian poet and publicist, a member of a literary group of Young Kashubians (Młodokaszubi), creates a folk vision of the world. According to the carol-like work “Przybieżeli do Betlejem pasterze” Kashubians pay tribute to the Saviour. Within this work the author’s anti-Semitism and the beliefs of National Democracy are noticeable.